

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 118 0 Srr 002547 21 Srr
Banjaluka, 09.11.2021. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u Banjaluci u vijeću sastavljenom od sudija: Tanje Bundalo, kao predsjednika vijeća, Biljane Tomić i Gorjane Popadić, kao članova vijeća, postupajući po tužbi M.B. iz G.D., koga zastupa punomoćnik I.P.-O., advokat iz D., podnesenoj radi utvrđivanja povrede prava na suđenje u razumnom roku u predmetu Osnovnog suda u Doboju broj: 85 0 P 052574 19 P 2 i dosuđivanja novčane naknade, na sjednici održanoj dana 09.11.2021. godine donio je

PRESUDU

Utvrđuje se povreda prava na suđenje u razumnom roku zbog dužine trajanja parničnog postupka koji je vođen kod Osnovnog suda u Doboju u predmetu broj: 85 0 P 052574 19 P 2 i okončan presudom Okružnog suda u Doboju broj: 85 0 P 052574 21 Gž od 18.5.2021. godine.

Tužitelju se zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku dosuđuje novčano obeštećenje u iznosu od 1.500,00 KM koji se ima isplatiti iz budžeta Republike Srpske u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva za isplatu dosuđenog iznosa.

Obrazloženje

M.B. je ovome sudu, pozivom na odredbu člana 21. Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 99/20, dalje: ZZP), podnio tužbu za utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku u predmetu Osnovnog suda u Doboju broj: 85 0 P 052574 19 P 2 i za dosuđivanje novčane naknade. U tužbi navodi: da je u navedenom predmetu tražio ubrzanje postupka i da je o tom zahtjevu pravosnažno odlučeno rješenjem predsjednika Osnovnog suda u Doboju, broj: 85 0 Zup 098552 21 Zup od 31. 8.2021. godine, kojim je utvrđeno neopravdano odugovlačenje postupka; da je postupak, u kojem je tražena naknada nematerijalne štete, trajao preko 34 godine; da se ne radi o složenom predmetu, već o sporu koji je u činjeničnom i pravnom smislu jednostavan u pogledu svih odlučnih činjenica; da je tokom čitavog postupka tražio njegovo ubrzanje; da on i njegovi punomoćnici nisu na bilo koji način uticali ili doprinjeli neopravdano dugom trajanju suđenja; da je iz više razloga pokretanje i vođenje te parnice za naknadu nematerijalne štete za njega bilo od izuzetno velikog značaja, jer je u vrijeme povređivanja imao navršenih tek dvadeset pet godina života, pa je zbog dugotrajnog liječenja bio onemogućen da se stručno usavršava i napreduje, a u ovako dugom vremenu su mu bila uskraćena novčana sredstva za poboljšanje zdravstvenih, kao i najosnovnijih životnih potreba.

Traži da mu se na ime novčanog obeštećenja zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, dosudi ukupan iznos od 66.498,22 KM (za svaku godinu kašnjenja po 1.000,00 evra, odnosno 1.955,83 KM).

Saglasno odredbi člana 23. stav 2. ZZP, od Pravobranilaštva Republike Srpske (u daljem tekstu: Pravobranilaštvo) je pribavljeno izjašnjenje na tužbu. U izjašnjenju se ističe, da traženi iznos nije osnovan budući da se, prema odredbi člana 27. stav 2. ZZP, novčano obeštećenje može odrediti u iznosu od 300,00 KM do 3.000,00 KM po predmetu. Pored toga se navodi da tužitelj prije podnošenja tužbe nije tražio ubrzanje postupka što je, po odredbi člana 21. stav 1. ZZP uslov za podnošenje tužbe o kojoj je ovdje riječ. Odmah treba reći da je ovaj navod neosnovan, jer je tužitelj, kako je naprijed rečeno, i kako propisuje odredba člana 22. stav 2. ZZP, uz tužbu priložio primjerak pravosnažnog rješenja kojim je odlučeno o njegovom zahtjevu za ubrzanje postupka. Dalje se Pravobranilaštvo bavi odredbom člana 32. ZZP, koja govori o pravu na naknadu materijalne štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, kakav zahtjev nije predmet ovog postupka, pa ti navodi nisu od uticaja na rješenje ove pravne stvari.

Od Osnovnog suda u Doboju je zatražen i pribavljen (član 23. stav 1. ZZP) predmet broj: 85 0 P 052574 19 P 2 u vezi s kojim je i podnesena tužba za utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku i dosuđivanje novčane naknade.

Uvidom u taj predmet je utvrđeno da je tužitelj 1987. godine, tužbom podnesenom Osnovnom sudu u Doboju, zatražio da se obaveže Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina da mu na ime nematerijalne štete (pretrpljenog bola, straha i duševnog bola zbog umanjenja životne aktivnosti) isplati ukupan iznos od 5.500.000,00 tadašnjih dinara. Zahtjev za naknadu štete je obrazložio navodima, da se tada nalazio u KPD Z., na izdržavanju kazne, da je radio u privrednoj jedinici na brušenju željeznih konzola, da je dana 02.02.1987. godine došlo do pucanja kamene šajbe kojom prilikom je pretrpio teške tjelesne povrede, u vidu pucanja jetre i trbušne maramice i preloma osmog rebra sa desne strane. Tužitelja su zastupali advokati iz D., B. i D. L., a tuženog Republičko javno pravobranilaštvo iz Sarajeva. Održano je nekoliko ročišta (21.5.1987, 16.6.1988, 15.8.1988, 14.3.1990. godine), provedeno i vještačenje po vještaku medicinske struke. Na ročištu održanom 23.4.1990. godine, tužitelj je uredio tužbu u pogledu traženih iznosa, te je tužbu proširio i na preduzeće I. iz K. SR M., proizvođača kamene šajbe zbog čijeg pucanja je došlo do povrede. Kada ovo preduzeće nije pristalo na proširenje tužbe, tužitelj je inicirao novu parnicu samo protiv njega i predložio spajanje parnica, kojem zahtjevu je sud udovoljio, rješenjem donesenim na raspravi održanoj 18.7.1990. godine. Budući da je novotuzeni istakao prigovor zastarjelosti potraživanja, određeno je novo medicinsko vještačenje (radi utvrđenja kada je okončano liječenje) i pozivan tužitelj (05.12.1990 i 11.6.1991. godine) da predujmi troškove vještačenja, na koje pozive se nije očitovao. Naredbom od 24.8.1993. godine, sud je pozvao parnične stranke za 14.9.1993. godine, putem oglasne table suda. Kako se u zakazani dan niko nije pojavio, doneseno je rješenje o mirovanju postupka, pa kako ni jedna od stranaka nije stavila prijedlog da se postupak nastavi, doneseno je i rješenje broj: P-526/87 od 31.01.1994. godine, da se tužba smatra povučenom. Oba rješenja su strankama dostavljena putem oglasne table suda.

Nekoliko godina nakon toga nije bilo nikakvih aktivnosti suda, a ni stranaka. Tek 11.7.2006. godine punomoćnik tužitelja (koji ga je i ranije zastupao) traži dostavljanje rješenja o mirovanju postupka i isti zahtjev ponavlja 10.10.2007. godine. Sud mu (advokatu D.L. iz D.), dostavlja rješenje o mirovanju postupka i povlačenju tužbe, dan 29.10.2007. godine. Punomoćnik tužitelja, dana 05.11.2007. godine, dostavlja sudu prijedlog za ukidanje pravosnažnosti rješenja o povlačenju tužbe, kao i žalbu izjavljenu protiv oba rješenja, a 15.11.2007. godine stavlja i prijedlog za ponavljanje postupka. Takav prijedlog se putem Ministarstva dostavlja tuženom

preduzeću I. u K. (u daljem tekstu: drugotuženi), u postupku međunarodne pravne pomoći, dana 23.02.2009. godine. Ovaj tuženi se na prijedlog očituje na makedonskom jeziku, pa kako ova okolnost, kao i činjenica da mu se dostavljanje vrši diplomatskim putem, usporava postupak, tužitelj podneskom od 07.3.2011. godine povlači tužbu u odnosu na ovog tuženog. Tužitelj podneskom od 18.02.2013. godine uređuje tužbu tako što kao tuženog označava Federaciju BiH, Ministarstvo, KPZ Z., koju zastupa Pravobranilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine. Nakon toga piše nekoliko molbi za ubrzanje postupka (04.8.2015, 07.3.2016, 01.02.2018, 11.9.2018. i 16.10.2018. godine). Osnovni sud u Doboju zakazuje ročište za ponavljanje postupka za 03.5.2019. godine i nakon toga 13.5.2019. godine donosi rješenje kojim je dozvoljeno ponavljanje postupka. Tužitelj dana 23.7. i 30.10. 2019. godine moli zakazivanje pripremnog ročišta, koje se zakazuje za 17.02.2020. godine. Nakon nekoliko održanih ročišta (od kojih su neka odložena i zbog pandemije Covida 19 - korona virusa) donesena je prvostepena presuda, dana 07.12.2020. godine, kojom je tužitelju, na ime naknade nematerijalne štete, dosuđen ukupan iznos od 17.000,00 KM. Protiv te presude su se žalile obe stranke, ali su te žalbe odbijene i prvostepena presuda potvrđena, odlukom drugostepenog suda od 18.5.2021. godine.

Prije donošnja drugostepene presude, prije pravosnažnog okončanja tog postupka, tužitelj je 16.02.2021. godine podnio zahtjev za ubrzanje postupka. Dana 23.4.2021. godine je molio da se o tom njegovom zahtjevu odluči, pozivajući se na protek roka od 60 dana iz člana 10. ZZP. Predsjednik suda je, kako je naprijed navedeno, o zahtjevu odlučio rješenjem od 31.8.2021. godine, nakon čega je tužitelj, tužbom od 20.9.2021. godine inicirao ovaj postupak.

Zaštita prava na suđenje u razumnom roku, kao i pravo na pravično zadovoljenje zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, koje se ostvaruje u sudskom postupku na način i pod uslovima propisanim zakonom, regulisano je naprijed navedenim Zakonom o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku. Pravo na „suđenje u razumnom roku“ je sastavni element prava na pravično suđenje sadržano u odredbi člana 6. stav 1. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Evropska konvencija), kao i u odredbi člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine. Okončanje postupka u razumnom roku je osnovno ljudsko pravo koje je vezano za efikasno sprovođenje pravde kod odlučivanja „o građanskim pravima i obavezama“ i o „krivičnoj optužbi“. Razuman rok je objektivno potrebno vrijeme da se odluči o nekom pravu ili obavezi i takva odluka izvrši, odnosno da se utvrdi osnovanost krivične optužbe protiv nekoga.

Iz naprijed opisanog činjeničnog stanja i toka postupka, od podnošenja tužbe za naknadu nematerijalne štete do konačnog presuđenja, u predmetu Osnovnog suda u Doboju broj: 85 0 P 052574 19 P 2, proizlazi da su ispunjeni procesni uslovi za podnošenje tužbe, kakvu ima u vidu odredba člana 19. i 21. ZZP, za utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku i za dosuđivanje novčane naknade.

S obzirom na datum podnošenja tužbe (1987. godine), kada je pokrenut postupak za naknadu nematerijalne štete i dan donošenja pravosnažne presude, kojom je taj postupak okončan (08.5.2021. godine), nema sumnje da je postupak jako dugo trajao (preko trideset četiri godine). Pitanje je da li se radi o nerazumno dugom trajanju ili se ta dužina može nečim opravdati i ko je odgovoran za tako dugo trajanje postupka.

Razumnost dužine trajanja postupka mora se ocjeniti u svjetlu okolnosti pojedinog predmeta vodeći računa o kriterijima propisanim odredbom člana 5. ZZP a to su – složenost predmeta u činjeničnom i pravnom smislu; ponašanje suda i drugih republičkih organa uprave,

organa jedinica lokalne samouprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlaštenja; ponašanje podnosioca pravnog sredstava i značaj predmeta za podnosioca pravnog sredstva.

U pogledu složenosti predmeta može se reći da isti nije složen u činjeničnom, a ni u pravnom smislu. Međutim, tužitelj je tokom postupka proširivao tužbu na novog tuženog te kada to nije uspjelo, podnio posebnu tužbu protiv njega, pa tražio spajanje postupaka. Naravno da su ove okolnosti, uz činjenicu da je novi tuženi bio iz druge države i sa drugog govornog područja, usložnjavale postupak i doprinjele dužini njegovog trajanja za šta nije odgovoran sud.

Ocjenujući ponašanje suda pred kojim je vođen postupak, može se zaključiti da je sud od početka preduzimao procesne radnje (održavao ročišta, odredio vještačenje) s tim da između pojedinih procesnih radnji nije bilo dužih perioda. Tako je bilo sve do donošenja rješenja kojim je tužba smatrana povučenom (31.01.1994. godine). Nakon toga nema aktivnosti suda. Vjerovatno je predmet, po prirodi stvari i pravilima postupka, spremljen u arhivu, pa aktivnosti i nije moglo biti. Međutim, nema aktivnosti ni tužitelja. On se ne interesuje za predmet. Njegov punomoćnik reaguje nakon 13 godina (2007. godine, kada traži da mu se dostavi rješenja o mirovanju postupka i rješenje kojim je tužba smatrana povučenom i kada, između ostalog, piše prijedlog za ponavljanje postupka). Ovaj period od trinaest godina se ne može staviti na teret sudu, čak i kod činjenice da navedena rješenja nisu bila pravilna (zbog čega je i udovoljeno zahtjevu za ponavljanje postupka), nego upravo na teret tužitelju koji se nije interesovao za postupak koji je pokrenuo. Ovo i kod činjenice da su uslijedila ratna dešavanja, koja su ga zbog opštepoznatih okolnosti (ali ne i njegovog punomoćnika) mogla spriječiti da se interesuje za predmet, budući da su ta događanja okončana 1996. godine.

Postupak po prijedlogu za ponavljanje postupka je donekle bio usporen, kako je naprijed objašnjeno, činjenicom da se drugotuženi nalazio u drugoj državi i sa drugog govornog područja. Međutim, kada je tužitelj (07.3.2011. godine) povukao tužbu u odnosu na ovog tuženog, a kako je o prijedlogu za ponavljanje postupka odlučeno tek 13.5.2019. godine (nakon osam godina) ovaj period se može pripisati samo neaktivnosti suda.

S obzirom na ponašanje tužitelja i njegovu, naprijed opisanu, neaktivnost u jednom periodu, ne čini se da je taj predmet za njega imao neki poseban i izuzetan značaj, što se saglasno odredbi člana 5. tačka 4) ZZP, uzima kao jedan od kriterija za ocjenu trajanja suđenja u razumnom roku i određivanja novčanog obeštećenja.

Na temelju izloženog, ovaj sud smatra da ukupna dužina trajanja predmetnog postupka nije zadovoljila zahtjev „razumnog roka“ iz člana 6. Evropske konvencije, te da je u konkretnom predmetu došlo do kršenja prava tužitelja na „suđenje u razumnom roku“ kao jednog od elemenata prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije. Naime, navedeni periodi pasivnosti Osnovnog suda u Doboju se karakterišu kao neadekvatno administriranje pravde, suprotno standardima prava na pravično suđenje, bez obzira što je i tužitelj, naprijed opisanim ponašanjem, nesumnjivo doprinio dužini trajanja predmetnog postupka. Ovo tim prije što prvostepeni sud nije ponudio opravdanje za ovako dugo trajanje predmetnog postupka, odnosno za navedeni period pasivnosti, nego je, štaviše, naprijed navedenim rješenjem predsjednika tog suda, od 31.8.2021. godine, utvrđeno neopravdano odugovlačenje postupka.

Zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, stranci se u sudskom postupku dosuđuje se novčano obeštećenje (član 27. stav 1. ZZP). Prema odredbi člana 27. stav 2. i stav 4. ZZP novčano obeštećenje se određuje u novčanom iznosu od 300,00 KM do 3.000,00 KM

po predmetu, u skladu sa kriterijumima koji su utvrđeni u članu 5. istog zakona, o kojima je naprijed bilo riječi.

S obzirom na rješenje predsjednika suda pred kojim je vođen postupak za naknadu štete, kojim je utvrđeno neopravdano odugovlačenje tog postupka i odluku u ovom predmetu (kojom je utvrđena povreda prava na suđenje u razumnom roku zbog dužine trajanja postupka), a imajući u vidu ekonomske uslove u Bosni i Hercegovini (podaci dostupni na www.bhas.ba) i naprijed opisane okolnosti konkretnog slučaja, te sadržaj odredbi člana 27. stav 1, 2. i 4. ZZP (zbog čega se zahtjev tužitelja za isplatu iznosa od 66.498,22. KM ukazuje neosnovanim i neutemeljenim na zakonu), tužitelju je, na ime novčanog obeštećenja, zbog nerazumne dužine trajanja predmetnog postupka, dosuđen iznos od 1.500,00 KM na teret budžeta Republike Srpske.

Slijedom izloženog odlučeno je kao u izreci, na osnovu odredbe člana 26. stav 1. ZZP.

Predsjednik vijeća
Tanja Bundalo

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić